

Aan de Staatssecretaris EZK - KE

Directoraat-generaal Klimaat
en Energie
Directie Klimaat

Auteur

TER BESLISSING

Datum
19 oktober 2021

Kenmerk
DGKE-K/ 21260627

Bhm: 21263549

nota

Beslisnota Klimaatnota 2021

Parafenroute

DGK&E

Klimaat, MT-lid

BBR

Kodie aan

Aanleiding

Op 28 oktober 2021 stuurt het kabinet, conform de cyclus van de Klimaatwet, de Klimaatnota aan het parlement. In de Klimaatnota legt het kabinet verantwoording af over (de voortgang van) het klimaatbeleid. Basis voor de Klimaatnota is de Klimaat- en Energieverkenning 2021 (KEV) van het Planbureau voor de Leefomgeving en de Monitor klimaatbeleid van het kabinet.

Op 12 en 15 oktober zijn de Ministeriële Commissie Klimaat en Energie (MCKE) respectievelijk Ministerraad akkoord gegaan met de Klimaatnota. Hierbij treft u:

- De aanbiedingsbrieven aan de Eerste en Tweede Kamer.
- De definitieve Klimaatnota, monitor klimaatbeleid (bijlage 1) en overige bijlagen (2 tot en met 7) die gedurende het herfstreces zijn gefinaliseerd en opgemaakt.

Geadviseerd besluit

U kunt bijgevoegde aanbiedingsbrieven aan de Eerste en Tweede Kamer ondertekenen.

Kernpunten

- Naast verzending van de Klimaatnota, gebeurt op en in aanloop naar 28 oktober 2021 het volgende:
 - PBL publiceert op 28 oktober gelijktijdig met de KEV ook een aanvullende notitie met een eerste analyse van het klimaatpakket in de Miljoenennota.
 - PBL organiseert op 26 oktober een persbijeenkomst en op 27 oktober een technische briefing in de Tweede Kamer over de uitkomsten van de KEV en de aanvullende notitie.
 - De Raad van State organiseert op 26 oktober een persbijeenkomst over hun rapport en heeft de Eerste en Tweede Kamer een technische briefing aangeboden.
 - De Klimaatnota is op 19 oktober vertrouwelijk gedeeld met de voorzitter van het uitvoeringsoverleg.

Bijlage(n)

7

- De Klimaatnota wordt voorafgaand aan 28 oktober vertrouwelijk gedeeld met de Raad van State zodat zij kennis kunnen nemen van de reactie van het kabinet op hun advies.
- De cyclus van de Klimaatwet schrijft voor dat de Klimaatnota tweejaarlijks de status van een Voortgangsrapportage heeft, aansluitend bij de Europese rapportagecyclus. Dit jaar is dat het geval, wat betekent dat als blijkt dat het doelbereik onder druk staat, het kabinet aanvullende maatregelen neemt.¹
- Het kabinet heeft binnen de mogelijkheden van de demissionaire status een aanvullend beleidspakket ter waarde van 6,8 miljard euro in de begroting voor 2022 opgenomen. Het klimaatpakket is op Prinsjesdag bij Miljoenennota aangekondigd. In deze Klimaatnota worden de maatregelen nader toegelicht en in de context van het doelbereik geplaatst.
- Deze nota en de eerdere adviesnota's aan u, die betrekking hebben op deze besluitvorming, zullen tegelijk met de Klimaatnota openbaar worden gemaakt. Conform de beleidslijn actieve openbaarmaking nota's, is hieronder inzichtelijk gemaakt hoe de besluitvorming tot stand is gekomen.

Toelichting

- De Klimaatnota is interdepartementaal afgestemd en bevat teksten over zowel nationaal, Europees als mondiaal klimaatbeleid. De EU-teksten zijn in lijn met de BNC-fiches die recent met de Tweede Kamer zijn gedeeld (Kamerstuk 22112, nr. 320).
- In de MCKE van 6 juli is besloten om klimaatmaatregelen uit te werken die tijdens de augustusbesluitvorming kunnen worden meegewogen. Daarbij is afgesproken dat er wordt gekeken naar maatregelen op de volgende "3+1" blokken:
 - (1) Urgenda-maatregelen (25% reductie vanaf 2020);
 - (2) 49%-maatregelen (49% reductie in 2030);
 - (3) Infrastructuur + opschaling duurzame energiedragers zoals waterstof (randvoorwaarden CO₂-neutraliteit 2050);
 - (+1) Samenhang met stikstof.
- In de MCKE van 20 en 27 augustus is er een selectie gemaakt, waarbij CO₂-reductie, kosten (efficiëntie), effecten maatschappelijk draagvlak, en de link stikstof zijn meegewogen in de selectie van maatregelen.
- Na politiek overleg is in de Begrotingsraad van 30 augustus besloten tot het pakket van 6,8 miljard euro dat op Prinsjesdag is aangekondigd. Overige maatregelen zijn aan orde in de formatie, zodat bij Regeerakkoord ook de integrale besluitvorming over het lastenbeeld kan plaatsvinden.
- Op 7 september is de concept-Klimaatnota zonder wijzigingen geaccordeerd in de MCKE. Vervolgens is de concept-Klimaatnota aangeboden aan de Raad van State voor advies. De reactie op het advies is verwerkt in bijlage 7 van de Klimaatnota.
- Op 12 oktober en 15 oktober is de Klimaatnota geaccordeerd in de MCKE respectievelijk MR. Conform het mandaat dat u in de MCKE gekregen heeft, is Klimaatnota gedurende het herfstreces gefinaliseerd en opgemaakt. Er zijn geen inhoudelijk wijzigingen gedaan.

¹ Artikel 4.2 Klimaatwet: "Iedere twee jaar na de vaststelling van het klimaatplan wordt over de voortgang van de uitvoering gerapporteerd en, als deze daartoe aanleiding geeft in het licht van de doelstellingen van deze wet, worden maatregelen genomen"

Aan
De staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat – Klimaat en Energie

Van
De directeur-generaal Klimaat en Energie

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**
Directie Klimaat

Datum
1 juli 2021

Kenmerk
DGKE-K/ 21176360

Kopie aan

Bijlage(n)

memo

Advies nieuw MCKE voorstel beleidsrijke begroting
klimaat

Conform mijn email aan u van donderdag 1 juli 2021 bied ik u hierbij mijn advies
aan over het nieuwe voorstel voor de notitie beleidsrijke begroting klimaat.

Risico's van het voorstel zijn:

- Het sorteert al voor op een prioriteitsstelling voor energie infra en industrie. De departementen verantwoordelijk voor de verschillende sectoren zullen waarschijnlijk aangeven dat hun voorstellen voor mobiliteit, gebouwde omgeving en landbouw/landgebruik ook een plek dienen te krijgen.
- Het uitsluiten van maatregelen op andere terreinen leidt ertoe dat de min 49% van de Klimaatwet vooralsnog niet zal worden gehaald.
- De maatregelen voor energie infra en industrie dragen niet bij aan het korte termijn doel, dat voortvloeit uit het Urgendavonnis.
- De inzet om ook te kijken naar maatregelen die zowel bijdragen aan de reductie van stikstof en CO2 in elk geval ten dele wordt losgelaten.

Alternatief voor uw aanpak is om:

- Uit te blijven gaan van de aanpak die eerder aan u is voorgelegd, waarbij nadrukkelijk wordt toegevoegd dat in augustus de stand van zaken wordt opgenomen en mede aan de hand daarvan de schifting zal worden gemaakt welke voorstellen worden meegenomen in de augustusbesluitvorming en welke niet, en
- Tegelijkertijd uw voorkeur om nu alvast te prioriteren op energie infra en industrie mondeling in te brengen in de MCKE/MR.

39% 10.00

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

TER ADVISERING

Aan de Staatssecretaris EZK-KE

Aan de Minister EZK

cc. Staatssecretaris EZK

Directoraat-generaal Klimaat
en Energie

Directie Klimaat

Auteur

[Redacted]

[Redacted]

Datum

28 juni 2021

Kenmerk

DGKE-K / 21172265

Bhm: 21172483

Kopie aan

[Redacted]

Bijlage(n)

2

nota

Notitie inzake beleidsrijke begroting Klimaat, t.b.v.
onderraad - 6 juli / MR - 9 juli

Parafenroute

DG K&E

[Redacted signature line]

Aanleiding

Op 11 juni jl. is in de MR besloten dat er voorbereidingen getroffen kunnen worden (voor maatregelen) voor (i) stikstof en (ii) klimaat, die in de augustusbesluitvorming kunnen worden meegewogen. Afgesproken is om hier nog voor het zomerreces op terug te komen.

Bijgevoegd vindt u twee conceptnotities, die maandagochtend 28 juni in een interdepartementaal DG-overleg zijn besproken. Inzet is om de nota 'Beleidsrijke begroting klimaat' te agenderen voor de gezamenlijke stikstof- en klimaat onderraad van dinsdag 6 juli a.s. en de MR van 9 juli a.s. Op basis van de besluitvorming die hier plaatsvindt zal verdere uitwerking plaatsvinden t.b.v. augustusbesluitvorming.

Advies

U wordt geadviseerd om in te stemmen met agendering van de notitie voor de gezamenlijke onderraad van 6 juli a.s. en de MR van 9 juli a.s en bijgaand aanbiedingsformulier te ondertekenen.

Kernpunten

- Voor klimaat is het doel een aanvullende CO2-reductie te realiseren om op een geloofwaardig pad van 49% CO2-reductie in 2030 te komen.
- Voor stikstof is het doel om het stikstofprobleem op te lossen, ontwikkelruimte te creëren voor maatschappelijke en economische ontwikkelingen en langjarig duidelijkheid te geven in het landelijke gebied door een gebiedsgerichte aanpak.

Notitie beleidsrijke begroting Klimaat

- De notitie inzake de beleidsrijke begroting Klimaat is tot stand gekomen door aan alle betrokken departementen maatregelen uit te vragen die een bijdrage kunnen leveren aan realisatie van 49%. De geïnventariseerde maatregelen zijn voor een belangrijk deel gebaseerd op het Studiegroeprapport van Laura van Geest.

Ontvangen BBR

12-7-2021

- Doel van besluitvorming in de MCKE van 6 juli en de MR van 9 juli is politieke richting voor de verdere uitwerking richting augustusbesluitvorming.
- Daarom wordt in de notitie voorgesteld om ten behoeve van de augustusbesluitvorming twee mogelijke pakketten uit te werken:
 - A. een maatregelenpakket dat bestaat uit de grote bouwblokken (d.w.z. > ca. 1 Mton) om richting 49% reductie in 2030 te komen, en/of
 - B. een pakket dat maatregelen bevat die bijdragen aan CO₂-reductie op korte termijn (i.v.m. Urgenda).
- Hiermee wordt het mogelijk een beleidspakket op te bouwen t.b.v. augustusbesluitvorming (met daarin de mogelijkheid van politieke keuzes). Er worden dan ook dekkingsmaatregelen in kaart gebracht, die desgewenst kunnen worden ingezet.

Samenhang stikstof/klimaat

- Ten behoeve van ambtelijk overleg is in goed overleg tussen EZK en LNV (DG Stikstof en DG Agro) een notitie tot stand gekomen, die de samenhang schetst tussen beide opgaven; deze is al bijlage 1 bij deze nota gevoegd.
- In de notitie 'Beleidsrijke begroting Klimaat' is de essentie van de samenhang tussen stikstof en klimaat opgenomen, zodat hier in de (politieke) besluitvorming rekening mee kan worden gehouden.
- Aangezien de besluitvorming rondom Stikstof mogelijk iets meer tijd in beslag neemt, wordt voorgesteld om bij de '49% aanpak' wel al rekening te houden met (de bandbreedte van) de CO₂-reductie die naar verwachting wordt gerealiseerd middels de gebiedsgerichte stikstofaanpak.

10⁰⁰ - 10³⁰ uur

TER INFORMATIE

Aan de Staatssecretaris EZK - KE
CC Minister EZK

Directoraat-generaal Klimaat en Energie
Directie Klimaat

Auteur

Datum
9 juli 2021

Kenmerk
DGKE-K / 21183465

Bhm: 21183538

Kopie aan

Bijlage(n)
2

nota

Toelichting proces beleidsrijke begroting Klimaat

Parafenroute

DGKE

Aanleiding

Op 6 juli is in de MCKE gesproken over de beleidsrijke begroting Klimaat. Met deze nota wordt u geïnformeerd over het proces waarmee de komende weken interdepartementaal maatregelen worden uitgewerkt. Maandag 12 juli van 10.00-10.30 uur spreken we met u hierover. Deze notitie is ook verspreid naar de leden van de ACKE en wordt op donderdag 15 juli met de sector-DG's, FIN, SZW en AZ besproken.

Advies

U kunt kennis nemen van de nota.

Kernpunten

3+1 blokken

- Op 6 juli jl. is in de MCKE besloten dat de komende weken klimaatmaatregelen worden uitgewerkt die tijdens de augustusbesluitvorming kunnen worden meegewogen. Daarbij is afgesproken dat er wordt gekeken naar maatregelen op de volgende "3+1" blokken:

1. Urgenda-maatregelen: Maatregelen die op korte termijn CO₂-reduceren (2021 t/m 2023) en daarmee een bijdrage kunnen leveren aan het realiseren van 25% emissiereductie, voortvloeiend uit het Urgenda-vonnis;
2. 49%-maatregelen: Maatregelen die een bijdrage kunnen leveren aan realisatie van het streefdoel van de Klimaatwet voor 2030 van 49%;
3. Groene energieproductie en -infrastructuurmaatregelen t.b.v. de waterstofeconomie - Maatregelen gericht op de ontwikkeling van de extra productie van groene energie, de opslag van CO₂ evenals de uitbreiding van de energie-infrastructuur voor duurzaam gas (zoals groene waterstof), duurzame warmte en elektriciteit, mogelijk in de vorm van een fonds. Dit zijn maatregelen, die uitgaande van het eindbeeld in 2050, een noodzakelijke randvoorwaarde zijn om de energie-infrastructuur te ontwikkelen die nodig is voor verduurzaming in alle sectoren.

Naast deze drie blokken gericht op de klimaatopgave, wordt ook gewerkt aan de aanpak van de stikstofproblematiek ("3+1").

Ontvangen BBR

en effect
haveren
op
49%

in dat
toegest
+ er is
afgesproken
niet naar 17%
te lyha
Dat proces
loopt ik heb
nog. Betreft
al scherp
te hande.

Uitwerking maatregelen

- De komende weken zullen sectoren ambtelijke maatregelen uitwerken voor elk van bovengenoemde blokken. Daarbij zal per maatregelen een inschatting worden gemaakt van i) het CO2-effect, ii) de overheidskosten, iii) maatschappelijk draagvlak en iv) het effect op stikstof.
- PBL zal meekijken op deze uitwerking, om te borgen dat een juiste inschatting van m.n. het CO2-effect wordt gemaakt.
- Er is een voorlopige lijst met maatregelen opgenomen, overeenkomend met de maatregelen uit bijlage van de MCKE-notitie van 6 juli. De verwachting is dat sectoren nog aanvullende maatregelen zullen toevoegen, zowel maatregelen gericht op investeringen (uitgavenkant) als maatregelen gericht op beprijzen (lastenkant).

Proces richting MCKE

- Halverwege augustus zullen in een nog in te plannen MCKE (17 augustus) de uitgewerkte maatregelen voorliggen, waarbij wordt besloten of en zo ja welke maatregelen meelopen in de augustusbesluitvorming.
- In aanloop naar de MCKE zal op ambtelijke niveau een voorstel worden gedaan voor maatregelen, die in elk blok kunnen worden opgenomen. Daarbij zullen in ieder geval de volgende elementen een rol spelen:
 - o De kosteneffectiviteit van de maatregel
 - o Het volume-effect van de maatregel
 - o Het doelbereik van het pakket

Waar relevant zal ook de samenloop met stikstof worden mee genomen/gewogen.

- Dit zullen we voorafgaand aan verzending naar de MCKE bespreken met u en MEZK. De MCKE wordt wederom gecombineerd met de MCSP.

+ maatsch. draagvlak

Aanleiding

Op 6 juli is in de MCKE besloten dat de komende weken klimaatmaatregelen worden uitgewerkt die tijdens de augustusbesluitvorming kunnen worden meegewogen. Daarbij is afgesproken dat er wordt gekeken naar maatregelen op de volgende "3+1" blokken:

1. Urgenda-maatregelen: Maatregelen die op korte termijn CO₂-reduceren (2021 t/m 2023) en daarmee een bijdrage kunnen leveren aan realiseren van 25% emissiereductie, voortvloeiend uit het Urgenda-vonnis;
2. 49%-maatregelen: Maatregelen die een bijdrage kunnen leveren aan realisatie van het streefdoel in de Klimaatwet voor 2030 van 49%;
3. Groene energieproductie en -infrastructuurmaatregelen t.b.v. de waterstofeconomie - Maatregelen gericht op de ontwikkeling van de extra productie van groene energie, de opslag van CO₂ evenals de uitbreiding van de energie-infrastructuur voor duurzaam gas (zoals groene waterstof), duurzame warmte en elektriciteit, mogelijk in de vorm van een fonds. Dit zijn maatregelen die uitgaande van het eindbeeld in 2050 een noodzakelijke randvoorwaarde zijn om de energie-infrastructuur te ontwikkelen die nodig is voor verduurzaming in alle sectoren.

Naast deze drie blokken gericht op de klimaatopgave, wordt ook gewerkt aan de aanpak van de stikstofproblematiek. Dit is de +1. Afspraak is de samenhang te borgen waar mogelijk, door zoveel mogelijk concreet te maken wat klimaatmaatregelen opleveren voor stikstof en vice versa.

Voor elk van de blokken zullen de komende weken samen met de betrokken sectordepartementen maatregelen worden uitgewerkt. In deze notitie wordt een voorstel gedaan voor i) de wijze waarop interdepartementale uitwerking langs deze blokken plaatsvindt en ii) het proces richting de augustusbesluitvorming.

i. Uitwerking maatregelen

Ter voorbereiding op de MCKE van 6 juli hebben de betrokken sectordepartementen reeds in kaart gebracht welke maatregelen binnen hun beleidsterrein genomen kunnen worden. De uitwerking hiervan was niet uniform per sector en (gezien de korte tijdspanne) waren de financiële consequenties en reductie-effecten nog niet interdepartementaal afgestemd.

Daarom is het voorstel om voor verdere uitwerking van bovenstaande blokken *factsheets* van maatregelen uit te werken – waarbij, conform bespreking in de MCKE, per maatregel wordt aangegeven:

- Toelichting van maatregel
- Beschrijving (juridische) uitvoerbaarheid maatregel
- Geschatte reductie-effect maatregelen in 2022, 23 en 24 en 2030.
- Geschatte overheidsuitgaven danwel omvang en verdeling van de fiscale effecten voor de maatregelen zowel in 2022, als cumulatief richting 2030.
- Maatschappelijk draagvlak
- Effect stikstof

In de bijlage is een format voor een factsheet opgenomen. Daarnaast is zowel voor blok 1, 2 als 3 in de bijlage een overzicht van maatregelen opgenomen die hierin (in ieder geval) dienen te worden meegenomen. In het eindrapport "Bestemming Parijs" van de Studiegroep Invulling klimaatopgave Green Deal staan veel factsheets waarbij zo veel als mogelijk kan worden aangesloten.

Graag horen we van de departementen voor [redacted] welke maatregelen ze aan het overzicht willen toevoegen (zowel blok 1, 2 als 3) - zodat de rest van het proces gericht kan worden op uitwerking van deze maatregelen.

De beschrijving en effecten van maatregelen zullen de komende weken interdepartementaal worden afgestemd. [redacted]

Proces

In de week van 16 augustus zal (naar verwachting) een MCKE worden ingepland en vindt politieke besluitvorming plaats over welke maatregelen worden betrokken bij de augustusbesluitvorming. Dat betekent dat in de weken hieraan voorafgaand maatregelen moeten zijn uitgewerkt en het onderzoeksbureau in de gelegenheid wordt gesteld om (op hoofdlijnen) maatregelen te checken.

N.B. Vanwege de krappe tijdsplanning dienen reeds kort na het bespreken van het proces in het DO49% en DG-overleg de factsheets van uitgewerkte maatregelen te worden aangeleverd. Daarom is reeds een interdepartementale uitvraag gedaan om maatregelen uit te werken.

Hieronder is een conceptoverzicht van de belangrijkste afspraken in de komende weken weergegeven:

Wanneer	Wat
Dinsdag 6 juli	MCKE/MCSP
Maandag 12 juli	Bespreking voorstel DO-49%
<u>Maandag 12 juli</u>	<u>Aanleveren maatregelen 17.00 uur</u>
Donderdag 15 juli	Bespreking voorstel DG-overleg
<u>Vrijdag 16 juli</u>	<u>Aanlevering concept-factsheets</u>
Week 19 - 23 juli	Interdepartementale afstemming factsheets
Week 26 - 30 juli	Bespreking DG-overleg en doorzending onderzoeksbureau
Weken 26 juli - 6 augustus	Check onderzoeksbureau en aanpassing fiches
Week 2 - 6 augustus	ACKE bespreking MCKE stukken
Week 9 - 13 augustus	Verzending stukken MCKE
Uiterlijk medio augustus	Het PBL kan geïnstrumenteerd beleid op aangepaste wijze meenemen in de KEV als geagendeerd beleid.
Dinsdag 17 augustus	MCKE

Bijlage – Overzicht maatregelen

Hieronder is een overzicht van maatregelen opgenomen voor de verschillende blokken die in ieder geval in het vervolgtrajecten moeten worden uitgewerkt.

1. Urgenda-maatregelen (2022 t/m 2024)

Voor deze maatregelen geldt dat ze vanwege de korte termijn waarop ze effect moeten sorteren concreet en toetsbaar dienen te worden uitgewerkt.

- Invoering kolenbelasting
- (vrijwillige) sluiting aanvullende kolencentrale
- Tenderregeling beperking productie industriële installaties
- Intensivering handhaving energiebesparing
- (verdere) reductie lachgas in industriële installaties
- Verhoging bestaande subsidies duurzame voertuigen
- (verdere) Verlaging maximumsnelheid

2. 49%-maatregelen

Onderstaande maatregelen dienen separaat te worden uitgewerkt – maar van belang is dat bij de uitwerking onderlinge samenhang tussen verschillende maatregelen voldoende wordt geborgd, zodat per sector een samenhangend pakket kan worden gekozen.

Gebouwde omgeving

- Schuif in energiebelasting
- Nationaal Isolatieprogramma
- Stimuleren hybride warmtepompen
- Ontwikkeling duurzame warmtebronnen
- Verduurzaming maatschappelijk vastgoed

Non-ETS industrie

- Handhaving energiebesparingsplicht
- Tenderregeling capaciteitsbeperking afvalverbrandingsinstallaties (AVIs)¹

Mobiliteit

- Besluit stimulering EV na 2025
- Besluit betalen naar gebruik
- Stimulering biobrandstoffen

Landbouw

- Gebiedsgerichte aanpak stikstof
- Stimulering warmte glastuinbouw
- Beprijzing gasgebruik of CO₂-uitstoot in glastuinbouw

ETS-sectoren (Elektriciteit & Industrie)

- Aanscherpen CO₂-heffing industrie i.c.m. ophogen SDE++ en CCS-plafond
- Aanwijzing en benutting WOZ
- Financiering RES

¹ Maatregel kent mogelijk nadelige gevolgen voor warmtelevering aan de gebouwde omgeving. Daarnaast vallen AVI's onder de CO₂-heffing, waardoor het de vraag is in hoeverre dit leidt tot een netto reductie. Dit dient bij verdere uitwerking te worden meegenomen.

3. Groene energieproductie en -infrastructuurmaatregelen t.b.v. de groene waterstofeconomie

- Stimulering productie waterstof en/of duurzame warmte (bijv. dmv SDE++)
- Inrichten van een Energieinfrastructuurfonds (mogelijk i.r.t. MIEK), gericht op:
 - o Elektriciteit
 - o Warmte
 - o Waterstof
 - o CCS

→ hcl. potentie

20
concreet
gegeven
maken.

#NAAM MAATREGEL

Beschrijving maatregel				
<i>Korte beschrijving van maatregel, inclusief <u>maatvoering</u> van de maatregel (of verschillende varianten)</i>				
Beschrijving (juridische) uitvoerbaarheid				
<i>Hoe wordt maatregel uitgevoerd, bijvoorbeeld:</i> <ul style="list-style-type: none">- Via welke <u>wet/regelgeving</u> wordt maatregelen geïmplementeerd?- Dient maatregel voor <u>staatsteuntoets</u> in Brussel te worden voorgehangen?- Etc.				
Financiële consequenties				
<i>Staat</i>	<i>Wat zijn de financiële consequenties voor de Staat? Zowel jaarlijks vanaf 2022, als cumulatief tot 2030?</i>			
<i>Inkomenseffecten</i>	<i>Wat zijn de verwachte inkomenseffecten van de maatregel</i>			
Nationale CO₂-reductie	2022	2023	2024	2030
<i>Toelichting op berekening CO₂-effect, inclusief bronverwijzing</i> <i>Indien geen bronverwijzing of geen toelichting op berekening is opgenomen dan wordt uitgegaan van reductie-effect van 0 Mton</i>				
Maatschappelijk draagvlak				
<i>Kent de maatregel naar verwachting maatschappelijk draagvlak? Of is de verwachting dat deze tot (grote) weerstand zal leiden?</i>				
Effect Stikstof				
<i>Heeft de maatregel ook een effect op de emissies van stikstof?</i>				

TER ONDERTEKENING

Aan de Staatssecretaris van EZK-KE
Aan de Minister van EZK

Directoraat-generaal Klimaat
en Energie
Directie Klimaat

Auteur

nota

Akkoord aanbiedingsformulier en notitie beleidsrijke
begroting klimaat

Datum
9 augustus 2021

Kenmerk
DGKE-K / 21209259

Bhm: 21210736

Kodie aan

Parafenroute

DGK&E

Klimaat, MT-lid

Bijlage(n)

Aanleiding

Op 6 juli jl. is in de MCKE besloten om, met het oog de uitvoering van het Urgendavonnis en het realiseren van het 2030-doel uit de Klimaatwet, zoveel mogelijk klimaatmaatregelen te inventariseren die tijdens de augustusbesluitvorming kunnen worden meegewogen. Deze worden besproken in de MCKE/MCSP van 17 augustus a.s.

Op donderdag 12 augustus is overleg met u beiden gepland over de geïnventariseerde maatregelen en de op basis daarvan voorbereide MCKE-beslisnotitie. De MCKE-stukken moeten donderdag naar AZ verzonden worden.

Advies

- Instemming met de MCKE-stukken.
- Ondertekening van het bijgevoegde aanbiedingsformulier.

Kernpunten

- In de MCKE is afgesproken dat maatregelen geïnventariseerd worden voor de volgende "3+1" blokken, namelijk:
 - (1) Urgenda-maatregelen (25% reductie vanaf 2020);
 - (2) 49%-maatregelen (49% reductie in 2030);
 - (3) Infrastructuur + opschaling duurzame energiedragers zoals waterstof (randvoorwaarden CO2-neutraliteit 2050);
 - (+1) Samenhang met stikstof.
- De afgelopen weken zijn met betrokken sectordepartementen maatregelen geïnventariseerd. Over de geïnventariseerde maatregelen heeft ook overleg met PBL plaatsgevonden. Er heeft geen formele doorrekening plaatsgevonden.
- In de notitie 'Beleidsrijke begroting Klimaat' wordt ingegaan op voorliggende aanvullende opgaves en juridische implicaties. De notitie gaat vervolgens in op de mogelijke maatregelen in 3 blokken.
- Ter onderbouwing van de juridische risico's is ook de analyse van de Landsadvocaat toegevoegd, inzake (de slagingskans van) de mogelijke

Ontvangen BBR

vorderingen die Urgenda kan instellen. Deze analyse heeft u half juli reeds ontvangen.

- De notitie vraagt om besluitvorming over reservering van middelen zowel in de begroting volgend jaar als richting 2030:

Kenmerk
DGKE-K/ 21209259

Blok:		budgettaire gevolgen:
(1) Urgenda-maatregelen	Pakket met kleinere maatregelen (dus nog excl. mogelijke productiebeperkende maatregelen.	€300 mln (op aanvullende post), betreft netto intensivering rekening houdend met €2 mld opbrengst uit verhoging brandstofaccijnzen.
(2) 49%-maatregelen	Continuering uitvoering op korte termijn	€223 mln. in 2022.
	Extra maatregelen om tot een ambitieus 49%-pakket te komen	€1 mld. per jaar t/m 2030 €8 mld. cumulatief (op aanvullende post), betreft netto intensivering rekening houdend met €1mld lastenverzwaring per jaar, en nog excl. uitvoeringslasten €500-750 mln.
(3) Infrastructuur + opschaling duurzame energiedragers zoals waterstof	middelen voor realisatie projecten op korte termijn	€643 mln. in 2022
	Extra middelen om ambitieuze vergroening mogelijk te maken richting 2030.	€2 mld. per jaar €16 mld. cumulatief t/m 2030 (op aanvullende post)

Toelichting

Urgendamaatregelen

- Uit het Urgenda-vonnis volgt dat in 2020 en de jaren erna minimaal 25% emissiereductie gerealiseerd moet zijn (*oplopend* vanaf 2020). De komende jaren is het niet waarschijnlijk dat deze reductie met het ingezette beleid met zekerheid wordt gerealiseerd.
- Met volledige zekerheid in 2022 aan het vonnis voldoen zou technisch alleen kunnen door inzet op het direct stilleggen van productie.
- De basis onder een sterk verweer in de Urgenda-zaak is en eerste een overtuigende aanscherping van het beleid richting 2030. In aanvulling hierop kunnen nu maatregelen worden genomen die al op korte termijn emissiereductie realiseren. Vanwege de voorbereiding, uitwerking en implementatietermijn van maatregelen zal het verwachte effect hiervan echter niet eerder dan in 2023/2024 gerealiseerd worden. Tevens moet mee worden gewogen dat -25% in 2025 niet voldoende is, halverwege het decennium moet NL in het licht van de 2030-ambitie verder zijn dan dat. Onze inschatting is dat de reductie in ieder geval boven de 30% zal moeten komen te liggen.
- De maatregelenlijst laat zien dat maatregelen die niet gaan over volumebeperkingen gepaard gaan met beperkte reductie. Alleen met een

totaalpakket van alle kleinere maatregelen samen kan mogelijk 1 mton reductie binnen bereik komen.

- Het handelingsperspectief voor grote stappen in mtonnen de komende jaren wordt bepaald door verdergaande maatregelen die gaan over het beëindigen van activiteiten die niet in een LT-perspectief passen.
- De besluiten zijn gericht op uitwerking van het maatregelenpakket met kleine maatregelen, en ingaan van verdere verkenning op korte termijn van de mogelijkheden (met partijen die het betreft) tot beëindiging van activiteiten die niet in het LT-perspectief passen, in nauwe samenhang met gelijktijdige inzet op ambitieuze verduurzaming.

Kenmerk
DGKE-K/ 21209259

Maatregelen 2030 t.b.v. 49%-reductiedoel

- Om het 49%-reductiedoel van de Klimaatwet te halen is o.b.v. de KEV2020 *minimaal* 14 Mton aan additionele maatregelen nodig. Verwachting is dat de KEV2021 dit beeld bevestigt.
- De Europese opgave, die neerkomt in ESR-sectoren, komt neer op ca. 15 Mton in de ESR-sectoren¹. Het is verstandig hiermee rekening te houden in de uitwerking van maatregelen.
- Op basis van de geïnventariseerde maatregelen zijn voor het 2030-doel maatregelenblokken samengesteld in de gebouwde omgeving, landbouw, mobiliteit, industrie en elektriciteit, en circulaire economie.
- De bouwblokken zijn niet te interpreteren als een keuzelijst: er zijn ingrijpende maatregelen nodig in alle sectoren om geloofwaardig invulling te geven aan het beleidstekort. Slechts een selectie van deze maatregelen zal niet voldoende zijn om invulling te geven aan de 49%.
- Elk blok vergt een balans tussen normering, beprijzing, en subsidiëring. Deze balans is bepalend voor het effect op de draagkracht van burgers en bedrijven en dus op het draagvlak.
- De maatregelen moeten verder uitgewerkt worden, in het bijzonder de uitwerking van de lastenmaatregelen en de weging hiervan in integraal lastenbeeld. In augustus is een besluit op hoofdlijnen nodig over uitwerking van de bouwblokken de komende maanden tot finale besluitvorming, en hiermee rekening te houden door middelen te reserveren in de begroting en bij miljoenennota.
- Het besluit vraagt om nu in augustus middelen te reserveren op een aanvullende post € 1 mld per jaar, €8 mld cumulatief. Dit bedrag betreft een netto-intensivering en houdt daarbij rekening met €1 mld lastenverzwaring per jaar; en is exclusief uitvoeringlasten €500-€750 mln per jaar, met name voor mede-overheden.
- Daarnaast is ingeschat dat voor 2022 €223 mln. nodig is voor de continuering van uitvoering op de kortere termijn.

Infrastructuur + opschaling duurzame energiedragers zoals waterstof

(=noodzakelijk voor impuls verduurzaming energie-intensieve industrie)

- De aanleg van infrastructuur en de opschaling van de ontwikkeling van duurzame energiedragers, zoals waterstof, zijn richting 2030 zijn

¹ Dit zijn de gebouwde omgeving, landbouw, mobiliteit, en kleine industrie.

randvoorwaardelijk voor bereik van de klimaatdoelen in 2030 en 2050 en de omslag naar een duurzaam verdienvermogen in de energie-intensieve industrieën.

Kenmerk
DGKE-K/ 21209259

- De komende decennia zullen (forse) additionele investeringen benodigd zijn voor de ontwikkeling van een duurzame energie-infrastructuur en opschaling van duurzame energiedragers, naast elektriciteit: duurzame gassen waaronder waterstof, en warmte. Inzet levert deels een bijdrage aan Mtonnen in 2030, en is daarmee randvoorwaardelijk voor uitvoering van maatregelen in blok 2, maar is bovenal nodig om zicht te houden op verdergaande verduurzaming NA 2030.
- De investeringen in blok 3 zijn tevens benodigd om invulling te geven aan ambitieuze plannen zoals op het terrein van waterstof, en andere projecten die de verduurzaming van de energie-intensieve industrie kunnen versnellen. Dit kan aansluiten bij de Urgenda's Woman-on-the-Moon projecten, waarbij moet worden aangetekend dat het afhankelijk zal zijn van technische mogelijkheden op welke termijn CO₂-reductie te realiseren is. Inschatting is dat inzet op duurdere technieken met name in de periode na 2030 tot reductie leiden.
- Voor een eerste start met concrete projecten kan nu €643 mln. in de begroting worden opgenomen voor 20220.
- Daarnaast wordt ingeschat dat het nodig is om €2 mld per jaar €16 mld. cumulatief tot 2030 te reserveren. Circa 25% van deze middelen zal ten goede komen aan infrastructuur, 75% aan opschaling van duurzame energiedragers, zoals waterstof.

Samenhang met stikstof

- Productiebeperkende klimaatmaatregelen leveren (regionaal) ook een stikstofreductie op. Kwantificatie hiervan is nog niet beschikbaar. Als voor deze maatregelen wordt gekozen kunnen deze uitgewerkt worden om maximale synergie met de stikstofaanpak te bereiken.
- De voornaamste win-win-verlaging van broeikasgas- en stikstofemissies is te realiseren in de veehouderij, met name in de melkveehouderij. Dit kan door als onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak voor stikstof een landelijke taakstellende klimaatopgave voor de landbouwsector te formuleren.